

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради Бердянського
державного педагогічного університету
від 26.08.2020 р., протокол №01

Менеджмент в освіті
(назва освітнього компоненту)

**ПРОГРАМА
обов'язкової навчальної дисципліни**

підготовки	магістра <small>(назва ступеня вищої освіти)</small>
спеціальності	014 Середня освіта <small>(шифр і назва спеціальності)</small>
Предметна спеціальність	014.02 Середня освіта. Мова та література <small>(шифр і назва предметної спеціальності)</small> (із зазначенням мови)
Спеціалізація	014.021 англійська мова і література <small>(шифр і назва спеціалізації)</small>
Факультет	філології та соціальних комунікацій <small>(назва факультету)</small>

Бердянськ, 2020

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Василь КРИЖКО, кандидат педагогічних наук, професор кафедри менеджменту та адміністрування.

Обговорено та рекомендовано методичною радою Бердянського державного педагогічного університету 21.08.2020 р., протокол №01.

ВСТУП

Програма обов'язкової навчальної дисципліни «*Менеджмент в освіті*» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахівців освітнього ступеня *магістр*, галузі знань *01 Освіта/Педагогіка*, спеціальності *016 Спеціальна освіта*.

Предметом навчальної дисципліни є реформування та розвиток національної системи освіти.

Міждисциплінарні зв'язки: визначити кореляційні чинники менеджменту, управління, провідництва в реформуванні та прогресі національної освіти, управління цією галуззю.

1.1. Метою навчальної дисципліни «*Менеджмент в освіті*» є підготовка магістрів до здійснення кваліфікованого управління навчальними закладами освіти.

1.2. Основними завданнями дисципліни «*Менеджмент в освіті*» є

1. Створення необхідної і достатньої бази професійних знань магістрантів з основ менеджменту та управління освітніми системами.

2. Формування професійних управлінських вмінь магістрантів з управління закладами освіти методами менеджменту.

3. Формування вмінь та мотивування інтересу до науково-пошукацької роботи магістрантів з проблем освітнього менеджменту та управління.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі вищої освіти повинні набути таких компетентностей:

1. Етичні зобов'язання. Здатність будувати свою діяльність у відповідності з моральними, етичними, правовими нормами. Спроможність до соціальної відповідальності за результати управлінської діяльності.

2. Комунікаційні навички. Здатність до міжособистісного та професійно-педагогічного спілкування з учасниками освітньо-виховного та діагностико-корекційного процесу в закладах освіти. Достатній розвиток вербальних навичок управлінської комунікації.

3. Комунікація рідною та іноземною мовами. Володіння культурою мовлення, різними комунікативними стилями.

4. Працювати самостійно. Здатність працювати самостійно, розробляти стратегії, спрямовувати зусилля на результат, представляти результат вчасно. Готовність приймати особисто на себе відповідальність за результати управлінської діяльності.

5. Застосування системи загальних, спеціальних дидактичних та психологічних знань у професійній діяльності.

6. Здатність до аналізу, систематизації, узагальнення наукових джерел. Знання ресурсів, доступних для проведення наукового дослідження.

7. Здатність використовувати інструментарій інших гуманітарних наук відповідно до наукового проекту.

8. Здатність використовувати відповідну термінологію; володіння управлінським тезаурусом визначеним «Національним освітньо-науковим глосарієм» МОН України.

Та демонструвати такі результати навчання:

- виявляти соціальну готовність до управління в царині освіти;
- формувати соціальну відповідальність за результати управлінської діяльності;

- здатність до рефлексії, самовдосконалення, підвищення рівня професійної майстерності;
- володіння технологіями наукового менеджменту, провідництва;
- володіння засобами міжособистісної та професійної комунікації (з колегами, студентами, батьками, науковцями), вміння адаптуватися до змін у соціальному та професійно-педагогічному середовищі;
- володіння спеціальною термінологією та адекватними комунікативними засобами рідної та іноземної мов (в усній та письмовій формах) у педагогічному спілкуванні;
- здатність запроваджувати елементи експериментальної, науково-пошукацької роботи в управлінні освітньою установою;
- здатність до аналізу, систематизації, узагальнення інформації з наукових джерел;
- здатність використовувати інструменти інших гуманітарних, природничих та точних наук для вирішення завдань дослідження;
- здатність обирати та використовувати сучасні інноваційні, науково обґрунтовані методи, прийоми та засоби для організації освітнього процесу;
- здатність освоювати та запроваджувати елементи прогресивного управлінського досвіду.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 4 кредити ЄКТС / 120 годин.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Тема 1. Менеджмент як наука та мистецтво управління. Управлінський континіум. Сутність менеджменту.

1. Природа людської праці визначення факторів та умов ефективної співпраці.
2. Діяльність як основа людського існування та розвитку потенціалу держави.
3. Виробничий процес – основа діяльності підприємства.
4. Науковий характер управління виробництвом. Мистецькі ознаки менеджменту.

Тема 2. Функції менеджменту.

1. Науковий апарат менеджменту.
2. Основні функції та їх характеристики:
 - а) прогнозування та планування;
 - б) організація роботи;
 - в) мотивація;
 - г) координація та регулювання;
 - д) контроль, облік та аналіз.

Тема 3. Організаційні відносини в системі менеджменту. Професійно-важливі якості менеджера. Методи менеджменту.

1. Поняття «організація», «організаційна структура» та «організаційна культура».
2. Типи організаційних структур управління.
3. Індивідуальні, психологічні, соціальні основи ПВЯ менеджера.
4. Психологічні методи управління: визначення потреб, дослідження мотивів, організація мотивації.
5. Група економічних методів менеджменту.
6. Адміністративні, організаційно-розпорядчі методи управління.

Тема 4. Теорія мотивації в менеджменті.

1. Потреба як основа мотивації.
2. Класифікація потреб. Піраміда А.Маслоу.
3. Освітні потреби.
4. Провідні мотиви здобуття освітньої послуги.

Тема 5. Теорія обмежень.

1. Поняття «обмеження» в управлінні.
2. Вміння управляти ризиками.
3. Вміння управляти перспективою.
4. Вміння управляти безконфліктністю.

Тема 6. Менеджмент розвитку освітньої установи.

1. Поняття «зміна».
2. Поняття «розвиток» системи.
3. Фактори розвитку освітньої системи.
4. Управлінський вплив на перспективи установи освіти.

Тема 7. Менеджмент комунікацій

1. Інформаційні та управлінські потоки в організації.
2. Характер комунікацій в освітній установі.
3. Бар'єри успішної комунікації.
4. Моделі успішної комунікації.

Тема 8. Інноваційний менеджмент в освіті

1. Сценарний підхід до організації управління.
2. Ф'ючерні технології менеджменту.
3. Розвиток провідницьких якостей менеджера.

3. Рекомендована література

Базова

1. Педагогічний менеджмент : навчальний посібник / В. Е. Луначек. – 2-е вид., випр. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2015. – 512 с.
2. Освітній менеджмент: теорія і практика : зб. наук. праць / за заг. ред. І.В. Соколової, О.Б. Проценко. – Маріуполь : МДУ, 2013. – 216 с.
3. Провідництво в освіті. Від ідеї до вічності.: Колективна монографія / За заг. ред. проф. І. Богданова. Передмова академіка НАПН України В. Андрущенко — К. : Освіта України, 2017 — 368 с.
4. Мармаза О.І. Менеджмент в освіті: дорожня карта керівника.— Х.: Видав. група «Основа», 2007.— 448 с.
5. Боголіб Т. Фінансове забезпечення розвитку вищої освіти і науки в трансформаційний період: Монографія. – К.: Міленіум, 2007. – 264с.
6. Коберник О. М. Менеджмент в освіті : навчальний посібник. / О. М. Коберник, М. І. Гагарін – 3 вид. – Умань : ВПЦ «Візаві». – 2017. – 242 с.
7. Крижко В. В. Теорія та практика менеджменту в освіті. Навч. Посібник. Вид. 2-ге допрацьоване. – К.: Освіта України, 2005. – 256с.

8. Карамушка Л.М. Психологія освітнього менеджменту: Навч. Посібник. – К.: Либідь, 2004. – 424с.
9. Скідін О. Л. Управління освітою: теоретико-методологічний аналіз соціальних технологій / Скідін О. Л. – Запоріжжя, 2000.
10. Шоробура І.М. Педагогічний менеджмент: курс лекцій/ І.М. Шоробура. – Кам'янець-Подільський: Видавець Зволейко Д.Г., 2010. – 192с.

Допоміжна

1. Белий В. Сучасний освітній менеджмент : профанація чи впровадження / В. Белий // Відкритий урок. – 2009. - №6. – С. 8-11.
2. Білова В. Педагогічний менеджмент : поняття і теоретичні засади / В. Білова // Рідна школа. – 2005. – №2. – С. 26-29.
3. Васильченко В. Фактори формування управлінської культури керівника сучасної школи / В. Васильченко // Управління школою. – 2005. - №28-29. – С.16-20.
4. Ващук С. Ефективні технології управлінської діяльності / С. Ващук // Директор школи.– 2004. - №40. – С. 4-7.
5. Вікторов В. Нові моделі управління освітою / В. Вікторов // Вища освіта України. – 2005. - №2. – С. 66-71.
6. Гамаюнов В. Менеджер навчально-виховного процесу / В. Гамаюнов // Освіта і управління. – 2000. - №1-2. – С. 89-94.
7. Гнатюк Д. Шкільний менеджмент / Д. Гнатюк // Директор школи. – 2005. - №42.– С.8-11.
8. Головнєва І. В. Актуальні напрями застосування нового підходу до управління в освіті / І. В. Головнєва // Педагогіка і психологія. – 2009. - №4. –С.44-51.
9. Горяєва О. Наукові основи педагогічної експертизи як механізму управління навчальним закладом / О. Горяєва // Управління школою. – 2005. -№19-21.–С.71-75.
10. Громовий В. Менеджмент інновацій : управління школою / В. Громовий // Директор школи. – 2002. - №37. – С. 2-4.
11. Даниленко Л. Інноваційний освітній менеджмент / Л. Даниленко. – К. : Главник, 2006. – 144с.
12. Діденко А. Маркетингова концепція освіти / А. Діденко // Управління освітою.– 2002.-№12.–С.2-4.
13. Дмитрук А. Соціонічні особливості менеджменту керівників освітніх закладів / А. Дмитрук // Практична психологія та соціальна робота. – 2007. - №3.–С.65-68.
14. Дьяченко Б. Менеджмент освіти: оптимістична філософія управління / Б. Дьяченко, Т. Сорочан // Управління освітою. – 2002. - №10. – С. 3-5.
15. Єльнікова Г. Освітній моніторинг в управлінні загальною середньою освітою / Г. Єльнікова // Управління школою. – 2007. - №24. – С. 3-8.
16. Заєць О. Управлінські кадри освіти: проблеми підготовки / О. Заєць // Вища освіта України. – 2007. - №4. – С. 56-63.

17. Карамушка Л. Принципи гуманізації управління як один з провідних принципів освітнього менеджменту / Л. Карамушка // Освіта і управління. – 2002.-№4.–С.41-60.
18. Климчук І. Управлінське рішення як основа менеджерської діяльності директора ЗНЗ / І. Климчук // Освіта і управління. – 2004. - №2. – С. 79-83.
19. Мармаза О. І. В. І. Маслов – науковець та дослідник освітнього менеджменту / О. І. Мармаза // Управління школою. – 2007. - №8. - С. 35-37.
20. Мармаза О. І. Менеджмент в освіті : секрети успішного управління / О. І. Мармаза. –Х.:Основа,2005.–176с.
21. Маслікова І. Методичний менеджмент як освітній феномен : теорія і практика продуктивного управління якістю людського ресурсу освітньої галузі / І. Маслікова // Управління школою. – 2007. - №26. – С. 17- 24.
22. Маслікова І. Моніторингова система освітнього менеджменту / І. Маслікова.–Х.:Основа,2005.–144с.
23. Маслікова І. Моніторингова система педагогічного менеджменту методичної служби як стратегічний механізм розбудови освітнього простору / І. Маслікова // Освіта і управління. – 2004. - №3-4. – С. 109-118
24. Науменко О. Маркетинг освіти в контексті Болонського процесу / О. Науменко // Освіта і управління. – 2006. - №2. – С. 94-99.
25. Омельченко С. М. Соціокультурні засади менеджменту освіти / С. М. Омельченко // Педагогіка і психологія. – 2002. - №3. – С. 81-85.
26. Павлютенков Є. Образ ідеального керівника в історії науки управління / Є. Павлютенков // Управління школою. – 2006. - №32–33. – С. 2-5.
27. Побірченко Н. Шкільний менеджмент / Н. Побірченко, Г. Лопушанська // Директор школи. – 2004. - №29–30. – С. 27-37.
28. Пономарева Г. Директор школи : менеджер или учитель учителей? / Г. Пономарева // Директор школи. – 2010. - №4. – С. 37-42.
29. Проценко Н. Менеджмент управлінської діяльності / Н. Проценко, К. Сокол // Директор школи. – 2008. - №9. – С. 66-83.
30. Проблеми інноваційного освітнього менеджменту // Управління школою. –2006.-№10–12.–С.2-29.
31. Тимошко Г. Організація самоменеджменту в процесі підготовки керівника ЗНЗ до управління якістю освіти / Г. Тимошко // Освіта і управління.–2007.-№1.–С.37-41.
32. Тимошко Г. Про деякі аспекти підготовки керівників загальноосвітніх навчальних закладів до управління якістю освіти / Г. Тимошко // Освіта і управління. – 2006. - №1. – С. 73-78.
33. Бэрн Э. Игры, в которые играют люди: Психология человеческих взаимоотношений; Люди, которые играют в игры: Психология человеческой судьбы: Пер. з англ. / Общ.ред. М.С.Мацковского. – М.: Лист-Нью; Центр общечеловеческих ценностей, 1997. – 336с.

34. Вудкок М., Френсис Д. Роскрепощенный менеджер. Для руководителя-практика: Пер. с англ. – М.: Дело, 1991. – 320с.
35. Генсон М. Е. Керування освітою та організаційна поведінка / М. Е. Генсон; пер. з англ. Х. Проців. – Л.: Літопис, 2002. – 384 с.
33. Шиян О. Використання управлінських технологій прогресивного досвіду України / О. Шиян // Директор школи. – 2008. - №12. – С. 33-35.
36. Давыденко Т.М. Рефлексивное управление школой: теория и практика. – Москва-Белгород, 1995. 251с.
37. Забарна А. Особистісно зорієнтований освітній менеджмент / А. Забарна // Відкритий урок: розробки, технології, досвід. – 2012. – № 12. – С. 12–13.
38. Закон Мерфи: Мерфология – общая и частная; Принцип Питера, или Почему дела всегда идут вкривь и вкось. – Мн.: ООО "Попурри", 1997. – 352с.
39. Злобіна О., Тихонович В. Міленіум: соціальний час в образах масової свідомості // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2000. -№1. С.31.
40. Ішмуратов А.Т. Конфлікт і згода. – К.: Наукова думка, 1996. – 190с.
41. Кан-Калик В.А. Учителю о педагогическом общении: Кн. для учителя. – М.: Просвещение, 1987. – 190с.
42. Карамушка Л. М. Психологія освітнього менеджменту : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Л. М. Карамушка. – К. : Либідь, 2004. – 423 с.
43. Карданская Н.Л. Принятие управленческого решения: учебник для вузов. М.: ЮНИТИ, 1999. 407с.
44. Кнорринг В.И. Искусство управления: Учебник. М.: Издательство БЕК, 1997. 288с.
45. Кнорринг В.И. Теория, практика и искусство управления. М.: Издательская группа.НОРМА-ИНФРА, 1999. 528с.
46. Коломінський Н.Л. Психологія менеджменту в освіті (соціально-психологічний аспект). – К.: МАУП, 2000. – 286 с
47. Коломінський Н.Л. Психологія педагогічного менеджменту: Навч. посібник. / Н.Л.Коломінський. — К.: МАУП, 1996. — 176 с.
48. Коменський Ян Амос. Вибрані педагогічні твори. Т.1. – ДО.: Радянська школа, 1949. – 246с.
49. Крижко В.В., Павлютенков Є.М. Менеджмент в освіті. ДО.: ІЗМН „Твін Сервіс” №. 1998. 192с.
50. Мармаза О. І. Менеджмент в освіті : секрети успішного управління / О. І. Мармаза. – Х. : Основа, 2005. – 176 с.
51. Мескон М.Х., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента: пер. с англ. - М.: Дело, 2000. - 704с.
52. Мороз І. В. Менеджмент і маркетинг в освіті: навч.–метод. посіб. / І. В. Мороз ; М– во освіти і науки України, Переяслав–Хмельниць. держ. пед. ун–т. – К. : Освіта України, 2009. – 192 с.

53. Науменко О. Маркетинг освіти в контексті Болонського процесу / О. Науменко // Освіта і управління. – 2006. - №2. – С. 94-99.
54. Павлютенков Е. М., Крыжко В. В. Рабочая книга руководителя школы. Ч.ІУ. Психология управления.- Запорожье, ЗОИУУ, 1996. – 129с.
55. Павлютенков Е.М., Крыжко В.В. Рабочая книга руководителя школы; Методическая работа в школе; организация и управление. – Запорожье, ЗОИУУ, 1997.- 96с.
56. Паркинсон С.Н., Рустомжи М.К. Искусство управления: пер. с англ. – Спб.: Лениздат, 1992. – 143с.
57. Селіверстова Н.І. Підготовка менеджерів в альтернативній школі. Запоріжжя, 1999. – 160с.
58. Симонов В.П. Педагогический менеджмент: 50 НОУ-ХАУ в области управления образовательным процессом. Учебное пособие. М., 1997.- 264с.
59. Скідін О. Л. Основи використання соціальних технологій в управлінні вищими закладами освіти [Текст] : навч. посібник / О. Л. Скідін. – Запоріжжя : ЗДУ, 2003. – 277 с. – 34,50
60. Скотт Д.Г. Конфликты, пути их преодоления: пер. с англ. – К.: Внешторгиздат, 1991. – 191с.
61. Сохань Л.В., Єрмаков І.Г. Життєві кризи особистості. Ч.1. К.: ІЗМН. 1998. -360с.
62. Степанов С.С. Психологическая мозаика. – 2- е изд., – М.: Издательский центр "Академия", 1996. – 136с.
63. Суїменко Є. Феномен незнання, або Дещо про освічене неучтво // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 1999. -№3. С.216.
64. Тягур Р. С. Менеджмент в освіті [Текст] : курс лекцій для студентів вищих навчальних закладів / Роман Степанович Тягур. – Ів.-Франківськ : Віктор Дяків, 2011. – 437 с.
65. Управление развитием школы. Под ред. М.М.Поташника и В.С.Лазарева. – М.: Новая школа, 1995. – 462с.
66. Фатхутдинов Р.А. Стратегический менеджмент: Учебное пособие. – М.: ЗАО "Бизнес-школа "Интел-Синтез", 1997.-304с.
67. Хилл Н. Думай и богатей. /Пер. с англ. – М.: Агентство "ФАИР", 1995. – 272с.
68. Черниш А.П.. Менеджмент освіти: Навчальний посібник. – К.: Видавництво «Університет» КМПУ імені Б.Д. Грінченка, 2008. – -- с.49
69. Чорноволенко Вілен. Проблеми статусної легітимації політичних і господарських еліт сучасного українського суспільства // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 1999. -№4. С.14.

4. Методи навчання:

Лекція - це метод, за допомогою якого викладач у словесній формі розкриває сутність наукових понять, явищ, процесів, логічно пов'язаних, об'єднаних

загальною темою. При проведенні лекції викладач використовує бесіду, розповідь, пояснення.

Бесіда передбачає використання попереднього досвіду студентів з певної галузі знань і на основі цього приведення їх за допомогою діалогу до усвідомлення нових явищ, понять або відтворення вже наявних.

Розповідь - це метод навчання, який передбачає оповідну, описову форму розкриття навчального матеріалу з метою спонукання студентів до створення в уяві певного образу.

Пояснення - вербальний метод навчання, за допомогою якого викладач розкриває сутність певного явища, закону, процесу. Він ґрунтується не стільки на уяві, скільки на логічному мисленні з використанням попереднього досвіду студентів.

Навчальний семінар проводиться у процесі вивчення теми та ставить за мету поглибити заняття, сформувані в учнів уміння й навички застосовувати теоретичні знання у практичній діяльності; усунути ті прогалини в навчальних досягненнях студентів, які існують у засвоєнні теми. На семінарських заняттях навчального типу вихователь, спираючись на знання, уміння та навички учнів, що набуті на попередніх заняттях, розробляє систему навчальних завдань для самостійної роботи. При цьому завдання не повинні дублювати аналогічні, раніше використані, а носити варіативно-тренувальний або реконструктивний характер. Основні методи та прийоми роботи вчителя на навчальному семінарі - це обговорення, дискусія, аналіз, висновки та пропозиції.

5. Форма підсумкового контролю успішності навчання: залік.

6. Система оцінювання:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою		Оцінка шкалою ЄКТС
	Для підсумкового семестрового контролю, що включає екзамен, курсову роботу, практику	Для підсумкового семестрового контролю, що включає залік	Для всіх видів підсумкового контролю
90-100	відмінно	зараховано	A (відмінно)
65-89	добре		BC (добре)
50-64	задовільно		DE (задовільно)
35-49	незадовільно	не зараховано	FX (незадовільно) з можливістю повторного складання
1-34	незадовільно		F (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням дисципліни